

TELEGRAFUL ROMAN.

Apare Marți, Joia și Sâmbătă.

ABONAMENTUL

la „Tel. Rom.” într-una cu suplimentul „Folia Pedagogică”
Pentru Sibiu pe an 7 fl., 6 luni 3 fl. 50 cr., 3 luni 1 fl. 75 cr.
Pentru monarhie pe an 8 fl., 6 luni 4 fl., 3 luni 2 fl.
Pentru străinătate pe an 12 fl., 6 luni 6 fl., 3 luni 3 fl.

Pentru abonamente și inserțiuni a se adresa la
Administrațiunea tipografiei arhidiecezane Sibiu, strada Măcelarilor 45.
Correspondențele sunt a se adresa la
Redacțiunea „Telegrafului Român”, strada Măcelarilor Nr. 45.
Epistolele nefrancate se refuză. — Articuli publicati nu se înapoiază.

INSERȚIUNILE:

Pentru odată 7 cr., — de două ori 12 cr., — de trei ori
15 cr. rëndul cu litere garmond — și timbru de 30 cr.
pentru fie-care publicare.

Congresul bisericii gr.-ort. sârbesci.

Trăim în epoca reformelor culturale.

Ministrul ungar de culte și instrucțiune publică îmbrătoșează cu o nervoasă pasiune tot chestiuni mari, prin cari tinde a-și cuceri laurii gloriei. N'avem decât să ne aducem aminte de expunerea programului său cu prilejul desbaterei bugetului de culte, pentru a vedea, că într'adevăr stăm în prețma unor lucruri însemnate. N'avem decât se privim la cele ce se petrec chiar acum în țera noastră, pentru a ne convinge, că programul acestui ministru conține multă seriozitate. Dintre rezultatele puse în prospect de lucră cu zel la reforma planului de instrucțiune pentru școlile medii, la reforma constituțiunii bisericii catolice, acum pe urmă la regularea autonomiei bisericii naționale sârbesci. Tot acțiuni, cari formeză puncte de culminare în epoca în viața singularității bisericii și a diferitelor naționalități din Ungaria.

Am luat și noi notă deja în unul din numerii trecuți despre faptul convocării congresului bisericii sârbe pe ziua de 18 Iulie (29 Iunie v.) a anului acestuia. Comisar regesc la acest congres, la care în prima linie are să se discute și decretez eun „statut al bisericii naționale gr. ort. sârbesci”, este numit baronul Feodor Nikolics, membru în casa magnaților și omul de încredere mai mult al guvernului, decât al poporului sârb.

Statutele de până acum a acestei biserici autonome — după cum scriu foile guvernului — au adus cu sine o serie de ciocniri mari și mici a bisericii cu guvernul, căci prea erau defectuoase și neprecise. Îndeosebi raportul dintre laici și hierarchie au dat ansă la o mulțime de jalbe și la o disordine, care putea fi înlăturată numai prin o reorganizare a autonomiei. Statutul cel nou, care își va avé basă

în art. de lege IX din 1868, va norma înainte de tôte raportul dintre corónă și biserică, va determina limitele de ingerință și dreptul de controlă a statului și va precisă reciprocitatea dintre elementul laic și hierarchie. Proiectul de statut este deja elaborat de o comisie permanentă a congresului sârb, ér la compunerea acestui proiect guvernul a avut rolul de a influința cu vot consultativ.

Îndată după publicarea rescriptului de convocare a congresului, foile sârbesci s'au ocupat de chestia acésta, ér prima veste ce au adus a fost, că în fața alegerilor de deputați congresuali de două dintre partidele sârbesci au fusionat, radicalii și liberalii, în scopul ca la congres să respingă statutul elaborat după placul și sub influința guvernului și să voteze un alt statut, care să satisfacă cerințelor poporului sârb.

Fîind-că ori-care reușită este atât-nătoré dela constelațiunea congresului, dela colórea politică a delegaților, tôte partidele au pornit o mișcare febrilă pentru ajungerea scopurilor. Guvernul magiar își dá expresie în o fôie a sa următoarei dorințe:

„Ar fi de dorit ca majoritatea congresului să fie compusă din acele cercuri ale inteligenței sârbe, cari sunt reprezentate și în parlament prin bărbați loiali și pricepători. Aceste elemente, în conțelegere cu hierarchie, ar trebui să se nisuescă a forma o majoritate de cel puțin două terțialități, ér în scopul acesta să desvólte o întinsă acțiune electorală”.

Partidele opoziționale sârbesci își îndreptă activitatea lor îndeosebi în contra acelei părți din statut, prin care statului (*id est* guvernului) i-se dá așa dicënd o putere dispunătoare, prin care guvernul își însușește ca instanță hotărîtore dreptul de controlă continuă și de cassățiune, precum și dreptul de a corecta decisele organelor autonome. Partidele opoziționale se vor nisul totodată a reduce influința guvernului la aiegerea și denumirea de

patriarhi, episcopi și administratori în scaune vacante, precum și la convocarea sinódelor și a congreselor. În acésta ingerință a guvernului, în acésta continuă vigilare, inspecțiune și amestec, opoziționali sârbi ved cu drept cuvânt o violare a drepturilor naționale, o oprimare și expunere la continue persecuțiuni — recunoscute prin lege. Statutele de până acum, ori cât de defectuoase ar fi fost, nu atacau simțul național al poporului sârbesc, ba din contră conțineau favoruri, — lucru ce a îndemnat pe guvern a le cassa cu atâta plăcere.

Dacă avem în vedere importanța ce o are fusionarea amintită a celor două partide sârbesci precum și popularitatea ce o au conducătorii lor în sinul poporului îndeosebi din anul trecut încóce, putem pređice cu tótă siguranța, că guvernul nu va isbuti cu intențiile sale depuse în proiectul de statut, căci cu tôte sforțările nu-și va putea forma majoritatea recerută de două terțialități. Este mare probabilitatea, că congresul sârbesc va rămâne fără rezultat, pentru-că guvernul nu este nici decât aplicat a ceda din pretensiunile sale și a face concesțiuni radicalilor. Foile guvernului prevéd deja cazul acesta și asigură, că ministrul-președinte Bánffy ar fi declarat, că guvernul nu va mai suferi stările actuale din biserica sârbescă, ér dacă convocatul congres va rămâne fără rezultat, va afla guvernul măsurile și mijlócele prin cari să facă ordine pentru ca interesele statului să fie asigurate...

Amenințarea acésta a guvernului ajunge pentru a ne explica dragostea cu care voiesce guvernul a reforma autonomia bisericii sârbe, dragostea de care ministrul de culte este condus în plănuierea și executarea enormelor sale reforme culturale. „Interesele statului să fie asigurate” — étă în ce culminează acésta dragoste.

De-ale autonomiei catolice.

Apă tulbure. E vorba de autonomia bisericii catolice, care e a se realiza sub oblăduirea ministrului Wlassics. Se face mare tărăboiu pentru această autonomie. Se agită în și afară de biserică, în pressă și în conterințe. Tot ce se scrie prin jurnale este nedeslușit și vag, o apă tulbure, cu care se stropesce în drépta și stânga, mai mult de a întuneca decât a dumeri și a lumina. Conferințele, în cari se discută chestiunea acésta, se țin tôte cu paravan și resoluțiuni ce se iau se tăinuesc, căci sfătuitoarii n'au încredere în alți cărturari. Procesul ce se petrece în sinul țării noastre, își reamintesce aceea eră de tristă aducere aminte, când catolicii aveau o indefinită putere, când iesuiții cei cu forțele lor diavolesci conduceau regi și guverne, când cu ușile zăvorâte hotărâu asupra sorții popórelor. Decât că acum situația s'a mai schimbat. Iesuiții au rămas ce-i drept tot iesuiți, intrigile lor le sciu și acum țese cu multă dibacie, ură și cértă sciu sémăna, — dar le lipsesce cu desăvêșire forța de a conduce. Regii și guvernele de mult nu li se mai închină, pentru influința catolicilor în ale politice de mult s'a trecut la ordinea țilei, ér acum îi vedem cum peregrineză la aceiași regi, la aceleași guverne și 'și cerșesc cu pălăria a mână câte o lăpălie. De un sfert de veac au tot bătut drumurile cătră Roma cea sântă, cătră Viena și Budapesta și abia au isbutit să obțină învoirea prea înaltă de a convoca congresul general unde să discute asupra unui statut organic. Etă-i acum în preajma congresului. Și în preajma acestui eveniment se petrece fermentațiunea arătată mai sus. Și cu cât se aproprie mai mult timpul congresului, cu atât mai mult se înțuceă itele, apa se tulbură din ce în ce.

Cât de fericiți suntem noi pe cari prevedința ne-a ales a sta departe de biserică acésta, cari ne bucurăm de căldura unei binefăcătoare constituțiuni a bisericii noastre, cari nu cunóscem și nu vom a cunóscem nici odată absolutismul în biserică, și cari avem o biserică națională!

*

Două curente. De când s'a pornit mișcarea intensă în chestia autonomiei ca-

FOIȚA.

Documente pentru limbă și istorie.

(Urmare.)

3.

Molitvelnic, manuscris românesc din anul 1716 de „Vasile, feciorul lui Muste Ionuț din Corueani, anume cel mai mic”.

4.

Manuscris, format cuart mic, legat în table cu pele, ce este intitulat: „*Invățături creștinesci*”, ce se cuprind în 40 capete, indicate la începutul manuscrisului dimpreună cu cuprinsul lor d. e. „Pentru credință, cap. 1; Pentru care s'au zidit omul, cap. 2, Pentru desfătarea lumii, cap. 3; Pentru mórte, cap. 4; Pentru județul de apoi, cap. 5;” și așa mai departe până la capul 40: „Pentru câte daruri are rugăciunea”.

La începutul scrierii în frunte este indicat anul când s'a scris: 1732.

La fine stă scris: „Hoc librum est Rudolphi, filius Rudolphi Jereos vel sacerdos de Bolgárszegi coronensis 1732 die 20 maj”.

Pe tabla din urmă a legăturii în partea din lăuntru se află scris de altă mână următoarea notiță:

„In anno 1787 mense Augusti prima die contiget me esse hic corone pro lustrando ratiocinio mercantili cum patre in Focsian habito. Etio 10 hujusce iterum Deo juvante reversus sum Buchurestinum, unde sit notum. Iohannes Vlad”, apoi cu scrisóre mai bătrânescă, Georgius Vlad.

Același text se află aci și în limba grecescă, subscris de Vlad, tata și fiu.

Acest manuscris, care s'a aflat la parochul din Predeal în Bran, este scris, precum se vede, de un preot din Scheiu în Brașov cu numele Rudolf séu Radu, și câștigă interes îndată-ce cu temeiul putem presupune, că este o copie după o carte séu manuscris mai vechiu, și mai ales, când titlul scrierei: „*Invățături creștinesci*”, ne aduce aminte de un catechism vechiu românesc, ce s'a tipărit în Brașov pe la anul 1560.

5.

Manuscris legat în table de scórțe, format cuart scris de monachul Visarion din schitul Brezei, început la anul 1737 și terminat la 1762. Conține *Acatistele*: al Născătoarei de Dumneđeu, al Domnului Christos, al sântilor îngeri, al Patimilor, al sântului Nicolae și canonul „Uspeniei, care se cetesce în sfânta Mercuri”.

6.

Manuscris în limba românescă, îngrijit și legat frumos în scórțe din 191 foi, format folio, e scris

în anul 1747 și conține *Telcuirea evangeliilor* după Teofilact, archiepiscopul Bulgariei. Cartea s'a păstrat la familia preoțescă Pușcariu în Sohodolul Branului.

7.

Triodul, scris cu scurtări și litere aruncate spre întrebunțare în biserică. Scrierea, arangiarea stichirilor, până și folosirea negreii roșie la inițiale, la titluri și la înțreptările tipicale — este o imitație după tipariu admirabilă, făcută cu atâta îngrijire, încât la prima vedere crede omul, că e tipariu. Formatul este după felul „Triódelor tipărite”, asemenea și legătura în scórță cu piele se vede a fi fost una dintre cele mai luxurióse, căci pe partea din afară a primei scórțe se mai cunóscé auréla, măcar că cartea se vede a fi cel puțin din prima jumătate a seculului al XVIII-lea. Lipsind câteva foi dintăiu, nu se póte sci unde și prin cine s'a scris. Din însemnările marginale identice la foile 84 și 171, de cuprinsul: „Scris-am eu cutarele om din cutare sat Geleni din mila lui Dumneđeu”, s'ar vedé, că scriitorul din evlavie a voit se rămână necunoscut.

Triodul acesta manuscris s'a aflat la preotul Stefan Russu din Nasna, care-l posedé dela socrul densusului Vasiliu Hodoșiu paroch în Icelandul mare.

(Va urma.)

tolice s'au putut observa două curente, cari tot mai mult se despart de câtră oaltă, două grupări cu privire la modul de soluțiune a chestiunii. O grupare este fără îndoială cea din giurul guvernului, formată de toți aceia, cari vor să între în intențiile și pretensiunile guvernului, cari recunosc fără nici un scrupul dreptul de supremă inspecțiune și de continuă controlă și amestec a guvernului în afacerile bisericești catolice. Gruparea acésta are caracter politic, întrucât guvernul intenționează a preveni séu a curma chiar acțiunea febrilă a partidului popular, care prin succesele de până acum promise a deveni primejdiosă liberalilor. Cu guvernul merg aprópe toți laicii catolici liberali precum și acei preoți și prelați, cari și până acum s'au dovedit de adicții fără rezervă ai guvernului.

Gruparea a două consistă din adicții politice populare catolice, din cei ce au încredere și trecere la nunciatul din Viena și la Infalibilitatea Sa, la capul vădit din Roma.

Aceste două curente își vor sta în curând față în față și din ciocnirea amândurora are să rezulte statutul în care se va norma autonomia. Mulți fac deja de pe acum un posomorît prognostic referitor la rezultatul la care va ajunge congresul catolic și acésta din pricina, că amândouă taberile sunt încăpăținate, amândouă se vor lupta cu inversiunare, fără a ceda și amândouă au la spate forțe pe cari se razimă. Pentru noi ceștia alți firesce e foarte indiferent, care dintre tabere va învinge.

Pastorală dela Strigoniu. Primatului principe al bisericești catolice din Ungaria, Cardinalul - Arhiepiscop Claudiu Vaszari a adresat o pastorală câtră preoțimea din arhidieceza sa (Strigoniu), în care expune pe larg toate fazele prin cari a trecut chestia autonomiei bisericești catolice ungare până acum, precum și motivele, cari au îndemnat pe guvern în conștățere cu episcopatul rom. cat. de a se convoca congresul catolic încă în anul acesta pentru crearea autonomiei bisericești catolice ungare.

Éta cuprinsul enciclicei:

Înainte de toate se adresază câtră cler, ca conducătorii imediați sufletesci ai credincioșilor, și-i pune acestuia la inimă a-i lumina, ca în congres să nu ajungă decât credincioși devotați bisericești și nici-decum de aceia, cari sunt stăpâniți de idei lumesci străine de biserică.

Apoi spune, că ideea realizării autonomiei bisericești catolice, datéză dela 1848, până la care an religiunea catolică a fost religiune de stat. La acest an însă prin art. de lege XX. a încetat de a fi religiune de stat și a fost declarată de egală cu celelalte confesiuni creștine recepte. Atunci s'a ivit numai decât necesitatea de a i-se da și ei autonomia dată celorlalte confesiuni creștine recepte. Astfel s'a născut ideea autonomiei.

În cele următoare pastorală se ocupă cu însemnătatea autonomiei față cu constituțiunea bisericești. Rezultatul desfășurării, e că totă

puterea bisericească se află în mâna episcopatului, prin urmare autonomia contemplată se va pute realiza numai cu stricta observare a organizației bisericești rom. cat.

Încât pentru relațiunea bisericești față de stat, dorința e ca statul să nu aibă nici un fel de amestec activ în afacerile bisericești, ci numai dreptul de supremă inspecțiune.

La urmă revine la condițiunile ce trebuie să întrunescă aceia, cari vor să fie aleși în congres. Ca termin pentru conscrierea alegătorilor, conform rezoluțiunii prea-înalte dela 14 Maiu a. c. statoresc ziua de 24 Iunie a. c. st. n. și cele următoare.

Crisă parlamentară. Din incidentul desbaterilor și certurilor furtunoase din parlamentul austriac „Magyarország“ face următoarele aprecieri, pe cari noi e bine să le ținem minte. Éta ce țice:

„Așa numita majoritate a parlamentului austriac nu mai poate nega, că nu este în stare a se îngriji de mersul normal al afacerilor parlamentare. Acésta majoritate s'a spăiat atât de mult, încât presidența a trebuit să recurgă la un fel de seducere, și pentru ca să contrabalanseze în cât-va anarhia, n'a închis ședința de alaltăeri, ci numai a suspins'o pe întregi 48 de ore. Și întemplatul s'a acésta, pentru ca scenele petrecute alaltăeri cu ocaziunea verificării protocolului să nu se repeteze și ađi.

Cine ar putea nega între astfel de împrejurări, că crisa deja există, că mașina votisătoare și puterea majorității zadarnic luptă contra ei. Dar apoi nici nu majoritatea și minoritatea stau față în față, ci germanii și cheii. Cérta isbucnită în Bohemia și Moravia din cauza ordinațiunilor de limbă, devine tot mai înverșunată. Germanii își tem dominațiunea, ér cheii țin morțiș le ceea ce au neîndoelnic drept, că adecă acolo unde elementul cheic e dominant, limba cheică să fie cel puțin egal îndreptățită ca cea germană, cel puțin pe timpul cât sunt necesități să tolereze pe neamțul.

Nu germanii luptă pentru condițiunile de viață națională a lor, ci cheii. Și de aceea s'au aliat cu ei (cu germanii) și multe partide de aceea, cari înțelegând îndreptățirea luptei, spriginesc obstrucțiunea din totă puterea lor. Iar obstrucțiunea acésta e neînvingibilă, pentru că la spatele minorității parlamentului stă un astfel de popor, căruia urându-i se de vecinicele atacuri, în fine s'a trezit și voescă să clarifice situațiunea pentru totdeuna, că situațiunea unei națiuni depinde ore de majorității?

Dacă majoritatea voescă să iasă din infundătura, în carea a ajuns din propria ei vină, atunci trebuie să-și recunoscă greșéla și să afle espedient pentru vre-o învoelă. Altă scăpare nici închipui nu se poate. Fiecare și de amânare îngreunéză eșirea din grava crisă. Cestiuni naționalistice nu se pot rezolva cu forța“.

Din Lipsea.

(Urmare).

Pentru a afla o lege fonetică, trebuie căutate toate exemplele în cari ea se poate recunoște, considerate toate dialectele și urmăriți prin toate timpurile, de când ea a existat. „Dar' pentru așa ceva trebuie o răbdare nemțescă!“ am auđit adese-ori țicându-mi-se. Așa e, răbdare trebuie, dar' nu e nici o pată pe numele de Român, dacă îl aducem în legătură cu cuvântul „răbdare“!

Călătorul pe munți adese-ori se pomenesc ajuns înaintea unei prăpăstii. Atunci înaintarea e imposibilă și trebuie să alerge prin totă împregiurimea, să apuce sute de căi întundate până să dea de cea adevărată. Dar mulțumirea e cu atât mai mare, cu cât mai anevoioasă a fost căutarea și cu atât mai recunoscători îi vor fi urmașii, cari vor avea un drum bătut deja înaintea lor.

Dar' de ce să urcăm munții, când putem merge pe șes, de ce folos ne e totă astă ostentelă?

Folos practic nu avem din ea, e drept. Și totuși ea e necesară. Priviți un vultur. Natura i-a dat aripi, ca să se potă înălța în vędzduh și totuși cât de mare diferință e între el, plutitorul în slavă, și între omul de pe pământ. El se înălța, numai pentru-ca

cu atât mai ușor să potă privi în jos, la pradă. Încă nici unuia din vulturi nu i-a trecut prin gând să-și așintescă privirea la stelele cerului și să caute să se înalțe la ele. Dumneșeu a îngrijit ca să le dea orbul găinilor, pe timpul când pe cer se aprind luminațe, pentru-că ar fi ridicol un vultur sentimental, care ar fantasa la lună și mai înainte de toate, — ar muri de fómă, dacă n'ar privi în jos.

În om însă Dumneșeu a sădit séménță divină, l-a așezat pe pământ dar' i-a dat darul de a privi în sus și dorul de a se înălța pentru-ca să vadă mai lămurit comorile înălțimilor, să se apropie mai mult de adevăr.

De ce să sue ómenii pe munți? Au vre-un folos? Nu. Numai își rup hainele și adese-ori își primejduesc viața, și ei totuși se urcă. Dar' cât e de destilat aerul în înălțimi, cu cât mai superior te simți pe piscurile munților, decât ómenii din șes, cari băjbăie acolo ca nișce furnici?!

Și érași întocmai ca și cu călătoria e cu filologia. Alt profit n'avem din studiul ei, decât că îndestulim setea de adevăr înăscută în noi. Calea e anevoioasă și grea, dar cel-ce se sfieșce de ea, călătorescă pe șes! Cei-ce se urcă pe munți vor avea însă mulțumirea, că pentru setea lor vor afla isvóre

Salarisarea.

II.

Tractând tesa cu salarisarea clerului, datorința mea este, să espun toate momentele ce par a concurge la resolvarea ei și după puțină, să arăt și partea pozitivă și cea negativă la fiecare.

Mai cândva am cetit în „Telegr. Român“ vr'o doi articoli din péna dlui prot. N. Măneșuț. D-sa pledéză cu foc pentru reîntórcerea preoților la viața patriarhală de demult, reluând portul care îl avéu bétrânii nostri, cari purtau șerpar și opinci, întru nimic deosebindu-se de poporul de rând.

O așa resolvire a cestiunii mi-se pare imposibilă.

Ar trebui să se facă o tabula rasa din tot ce s'a zidit, decă nu mai mult, de o jumătate secol încóce.

Care era nivoul social și cultural al clerului atunci, și care e astăzi? Care era pozițiunea poporului în organizismul statului și care e astăzi? In ce rang se afla bis. noastră față de celelalte biserici în patrie atunci și de present? — Tóte ar trebui să se facă nefăcute, ca și clerul să se potă întórcé la starea sa dejosită de dinainte.

Pentru preotul modern ar fi prea mare abnegațiune, să se lapede de odată de totă ființa sa, numai de dragul oficiului séu. De ce se pretinde atunci dela el pregătire atât de multă? Séu ar fi cineva așa credul, să potă presupune despre un bărbat, care a învățat 8 clase gimnasiale, a absolvat teologia și are relațiuni cu ómenii cei culți, că e capabil a se micșora pe sine atât de mult? Cine poate, credă și așa ceva.

Noi avem păreri cu totul diferite. Ambițiunea preotului de a trece de om cu cultură, nu-l lasă a se degrada.

Este însă și o parte etică. Poporul, adecă turma, numai pe acel conducător al ei îl poate respecta și ascultă de glasul lui, care îi este superior. Sânțenia oficiului trebuie arétată și în exterior, prin aceea că preotul portă îmbrăcăminte tagmei sale. Sânțenia se légă óre-cum de exterior. Asta mai evident se face avénd în vedere preoțimea altor confesiuni conlocuitoare.

Cine poate cumósce pe preot, cine va ridica pălăria trecénd alătura, când între el și țeranul nu e nici o deosebire!?

Decât așa ceva să se céră dela preotul modern, mai bucuros se lapadă de totă preoția. Ca țeran poate el fi fără preoție.

Preoția dór e dela Dumneșeu, și preotul trebuie încungiurat óre-cum cu aureola divinității, nu degradat. Apoi în analiza din urmă nici e mai puțin

costisitor portul țerănesc, ca cel-ce se cuvine preotului.

Pe unele locuri preoții îmbracă port țerănesc, drept dovadă, că aparțin nației române.

Bine li se șede.

N'am scire însă, că din asta ar fi cruțat ceva din spese, s'ar fi înavuțit.

Portul puțin împórtă.

Însé dl Măneșuț mai pretinde dela preot să iee cósă și grebla, să țină de córnelé plugului, asudând de diminéta și până séra în întinsul câmpului.

E bine! Asta a făcut-o și o face preotul nostru dela sate și acum, mai ales acum, de când stolele fórte au scăđut, și subsistența e silit a și-o asigura cum póte și se pricepe.

Pericolul pentru biserică tocmai de aici se nasce. Preotul devine nu numai econom, ci se face neguțator, întreprinđător, până și cărcimar și aréndator de regale. Însé și cămătarinic și schimbător de bani se face.

În timpul de față e pornire generală acésta până și la unele din fețele superioare bisericesci.

Dóue feluri de inconveniente se nasc.

Ánt éi. Preotul, ocupându-se cu așa lucruri laterale însuși devine propagatorul irreligiósității și contribuie la slăbirea virtuților creștine, deși nu cu voia sa.

Să explic. Între ocupațiuni sunt oneste și neonesté, d. p. cărcimăria și cămătăria. Pentru ocupațiunile oneste n'am nimic de țis. Când însă preotul ca regalist ori cămătarinic tinde a-și mări capitalul în mod jidan, cum se țice, așa cred, că e de sine înțeles, că poporul vędđend asta, caută a urma exemplul dat de preot, și vine la credința, că a împinge pe cineva la prăpastie, pentru ca să sporéscă în avere, nu e păcat. Se timpesce la el ori-ce simț religios séu moral.

Verba movent — exempla trahunt, vorbă străbună.

Paguba ce rezultă pentru biserică e evidentă.

A două. Ocupațiunile laterale, fiecare ar fi acele, nici-odată nu folosesc bisericești. Împedecă clerul întru împlinirea misiunii sale.

Preotul prea se adăncescé în ele, prea i-se subtrage atenziunea dela împlinirea datorinței și prea mult negligă afacerile bisericesci. Nu-i rămâne timpul necesar físic ca să se potă pregătí pentru a face exhortațiuni, a predica și a sfátui poporul.

Astăzi se are tréba așa, că preotul abia Duminecile și sərbătorile se mai ocupă, cât se ocupă cu biserică și lip-surile ei, în tot celalalt timp nu mai este preot, ci econom, aréndator și cl. după-cum sunt chemările laterale, spre care s'a dedicat.

de apă cristalină, din cari se pot adăpa, vor afla adevéru.

E însă adevéru totdeuna plăcut? De obște nu, căci adese-ori el ne convinge despre lucruri, despre cari n'am vrea să fim convinși, despre cari mai bucuros am voi să rămănem în nesiguranță, pentru-ca să putem vegeta în vr'o nădejde greșită.

Pentru un om cu judecată obiectivă însă, pentru unul, care n'are altă țintă, decât să mérgă pe cai drepte, care nu voescă nicăcând să înroșescă pentru părerile sale, adevéru e întruparea dorințelor sale.

Să ne năcăjască adevéru, că cuvinte ca „nevastă“ sunt slave? Avem dóră în schimb pe „femeie“ și pe „muieré“ de origine latină. Și chiar de nu le-am avea, ar fi vre-o rusine?

Dacă nu ne-am fi născut Români, ci spre pildă Slavi, ar însemna acésta, să ne rușinăm de neamul nostru?

Dimpotrivă trebuie să fim mândri pe contactul nostru cu Slavii, căci prin împrumuturile din limba lor, graiul nostru s'a îmbogățit, am primit o mulțime de termeni noi pentru una și aceeași noțiune. E știut, că poporul nostru a înghiițit cu o putere de asimila nepomenită în istorie, aprópe pe toți străinii cu cari a stat în continuă legătură,

fie acestia Bulgari, Sërbi séu Unguri. În schimb ei ne-au înfrúrit limba, luând dela ei sute de vorbe, cu cari ne-am îmbogățit graiul.

Că prin contopirea acésta a trecut în sângele nostru și ceva din sângele Slavilor, e de sine înțeles. Să privim numai cuvintele noastre și dacă vom judeca obiectiv, trebuie să mărturisim, că mai „neaoș“ romănesci și mai „băștinașé“ ne sună adese-ori vorbe, ca „dragoste“ și „isvor“ decât sute de alte cuvinte latine.

Domnul Coșbuc a scris de curénd un articol în „Epoca“, reproduc apoi în numerii 70 și 71 ai „Gazetei Transilvaniei“, intitulat „Ce ne-au dat Slavii și Grecii“.

D-sa recunósce, că originea noastră dela Romani e deja o axiomă și totuși să mánie pe cei-ce scriind dicționare ale limbei române înșiră o mulțime de cuvinte împrumutate dela străini. Dar' de ce să ne înfrúiam, dacă deja și în fața străinilor chiar e documentată originea noastră. Aceste cuvinte nu sunt în stare se arete nimic altceva, decât că am fost influințați în graiu — și de străini, ceea-ce domnul Coșbuc însuși recunósce.

(Va urma).

Lupta pentru existență îl preocupă și-i absorbe toată activitatea. Perdere grozavă pentru biserică! Câte talente din preoți nu rămân îngropate în nășip, cari nu se pot ridica și nu-și pot valora în folosul bis. talanții primiți dela Ziditorul!

Evident, că pe calea indicată, sôrtea preoțimii și peste tot a clerului numai în acel cas ar pute fi ameliorată, când ar succeda a introduce și la noi celibatul smulgând pe preot din societate și familie; când ar succeda a introduce eremitismul și sërăcicia apostolică; ceea ce putem cu positivitate susține, nu va fi în veci, nu, mai ales la preotul nostru, care e născut și crescut în- și pentru viața familiară și socială.

Noutăți.

Intoleranța maghiară este tot mai mult în relief. În zilele din urmă a fost mult discutată și în foile străine, în deosebi în cele germane. Ansa au dat nouele persecuțiuni ce s'au pornit în presa maghiară și în cercurile sociale duse inteligente în potruva limbei și a cultului germane. În capitala țării s'a pornit o gônă în contra tuturor societăților, cari prin reprezentațiuni teatrale germane și prin cântări desfătau publicul. Poliția a oprit strict ca la orfee în la cafenelele chantante să se mai cânte nemțese. Tot poliția insistă ca toate firmele și inscripțiile germane de pe la bănci de credit și alte instituite să fie traduse în ungurese. În săptămâna trecută însă s'a întâmplat una bôcănă. Invitația de direcția teatrului unguresc „Vigszínház”, au venit la Budapesta mai mulți actori-artiști din Viena pentru a da un ciclu de reprezentațiuni. S'au pus însă pe lucru jurnaliștii unguri, ovreiași făcători de opinie, și au înscenat ne mai pomenite scandale, făcând sgomot, fluierând și strigând și dându și totă silința de a zădărnici reprezentațiunile. Cu toată întervenirea poliției, ordine nu s'a putut face; artiștii vienezi au fost constrinși să plece deja după a doua piesă jucată. — Astfel seiu să fie ungurii mulțumitori față de cei ce le-a pus basă cultului lor, într-un cât ea există.

Baritonistul Dumitru Popovici, celebrul cântăreț, care a fost admirat și mult laudat în cele mai mari orașe ale Europei și ale Americii, petrece de câteva zile în orașul nostru. Dl Popovici va da în săptămâna aceasta, Vineri, un concert, cu concursul celor mai distinse puteri artistice ale Sibiiului, ér săptămâna viitoare va coopera la concertul „Reuniunii române de muzică”. Atragem atenția publicului nostru român asupra acestor lucruri, și suntem de firma credință, că nu va întrelăsa rarul privilegiu ce i-se dă, de a admira pe acest celebru cântăreț român.

Împăratul german. După-cum scriu foile din Berlin, împăratul Wilhelm, din pricina scandalurilor și a batjocurilor, ce inteligința magiară din Budapesta a aruncat zilele trecute în „Vigszínház” asupra artiștilor nemți din Viena și prin urmare asupra artei germane, — se ocupă cu ideea de a nu cerceta capitala magiară. Ar fi o strajnică, dar meritată palmă această pentru îngâmfații și intoleranții nostri stăpânitori.

Adunarea generală a „Societății pentru crearea unui fond de teatru român”, după-cum am anunțat în unul din numerii nostri trecuți, va avé loc în zilele de Rosalii (1/13 și 2/14 Iunie) la Orăștie. Cu privilegiul acesta, după-cum aflăm din „Rev. Orăștiei”, se vor arangia festivități mari, pentru ridicarea însemnătății zilei. Datorința inteligenței noastre este, să participe în număr cât se pôte de mare la adunarea generală pomenită și să spriginescă cu obolul seu intenția frumoasă a bărbaților, cari cêrcă să ajungă a realiza un scop atât de mare, și de importantă pentru noi.

Monografia Albinei. Din incidentul iubileului sêr de 25 ani institutul de credit și de economii „Albina” publică Monografia sa, pe anii 1872—1897. Interesanta carte e lucrată din însărcinarea direcțiunei, de dl Petre-Petreșcu, cassariul filialei „Albinei” din

Brasov. Opul e lucrat cu multă pricepere, și cuprinde afară de multele și interesantele date despre înființarea și prosperarea „Albinei”, potretul primului director al „Albinei” Visarion Roman, al actualului ei director P. Cosma a dirigentului institutului, a membrilor fundatori și a membrilor din consiliu și direcțiune în decurs de 25 ani. Cartea a apărut în Tipografia arhidieceșană și e lucrată corăspundător cerințelor tehnice moderne.

Necrolog. Vineri în 24 Maiu a. c. a trecut la cele eterne Ioan Tarca, fost paroch gr. or. în comuna Feldiôra-sêciuiască din protopresbiteratul Turdei. Rêposatul a ajuns în etate de 58 ani, după-ce 36 ani de-arândul a servit la altariul Domnului, ca apostol neîntrecut al cuvântului D-șeesc. Încordarea prea intensivă a puterilor sale spirituale întru prosperarea virtuților creștinesci, multele neajunsuri și vicisitudini, de cari a fost plină sbuciumata lui viață a veduismul de 34 ani toate acestea au făcut ca organismul vieții sale psihice să-și pèrdă mersul regulat. În urma acestei nenorociri încă în primăvera anului acesta, a fost adus în institutul alienaților din Sibiiu, unde după grele suferințe a încetat din viață. Inmormântarea s'a făcut Duminecă la ôrele 4 d. a. Serviciul divin l'a îndeplinit On. Domni presbiteri G. Bobeș, din suburbiul inferior și I. Stîngu, din Gușteriță. Cosciugul a fost însoțit de unicul seu fiu, Laurențiu, paroch în Hiria și adm. par. în Feldiôra, apoi 3 cunoscuți și câțiva curioși. S'a aședat spre eternă odihnă în cimiteriul dela Pôrta Turnului, unde părintele Stîngu în fața celor puțini a expus în o cuvântare simțită viața repositului, podôba căreia a fost fără îndoială, zelul seu apostolic și caracterul de oțel întru răspândirea învățăturilor creștine. A murit pârăsit și departe de iubiiții sei credincioși, pe cari i-a păstorit cu vrednicie 36 de ani.

D-șeu sê-l odichnescă în pace!

Regele Alexandru al Sêrbiei va cereța în cursul verii pe regina Angliei. Călătoria acêsta a regelui Alexandru e adusă în legătură cu căsătoria lui cu o princesă engleză, întru cât călătoria nu va fi oficiată, pentru-că va cădè după iubileul reginei Victoria.

Regele Sêrbiei, — după-cum e acum definitiv hotărît — la sfîrșitul lunei Septembrie va sosî la Budapesta, unde în decurs de trei zile va fi ôspele Monarchului nostru.

Hymen. Dr. Enea Draia, din Abrud și Hortensia Mihaiu, din Orăștie logodiți.

Atentat în Vatican. Intr'o diminiță din zilele trecute când comendatorul Martinucci, directorul cancelariei major domus mergea la cancelarie, în antișambra bisericeii Sântului-Petru, călărețul Rossi a puscat asupra lui, rânindu-i greu brațul. După acêsta Rosii și-a îndreptat pistolul contra sa, puscându se în ureche și rânindu-se greu.

Archiducele Iosif și Kneipp. Se serie din Wôrishofen, că apostolul curei de apă a suferit din pricina unei umflături, ce i-s'a ivit pe corp. Din cauza etății sale înaintate, Kneipp n'a fost operat. Ađi paterului i merge mai bine. — Auđind archiducele Iosif despre starea sănătății lui Kneipp, a trimis pe medicul seu de curte sê-l viziteze, și sê-i raporteze despre starea aceluia. Archiducele e mare aderent al curei de apă, și în toți anii cercetéză stabilimentul bêtărului doctor.

Zacharia Werner. Din comunicatul publicat sub acest titlu în numărul trecut al fôiei nôstre din eróre a rêmas afară partea ultimă, pe carea o adaugem aci ca întregire și rectificare:

... și urgiarea pertractărei testamentului. Amintesc faptul acesta îmbucurător, căci e primul, când un țêran simplu, fără a considera la părinți, frați, surori și rudeni depune aprôpe întregă avera sa pe sêma institutului nostru gimnasial din Brad.

El e primul și dea D șeu sê-i urmeze și alții.

Brad, 15 Maiu, 1897.

Dr. P. O.

Bibliografie. A apărut: Rêspuns la „Cartea nêgră” (A fekete könyv), scrisă de br. Stefan Kemény jun. 1849 și publicată de Hentaler Iôzsef în Magyarország, Maiu 1895. De Axen'e Severu, Brasov 1897. Tipografia A. Murșan. Se află de vênđare și la „Librăria arhidieceșană” Sibiiu pentru prețul de 65 cr. și porto 5 c.

„Familia”. Nrul 20: Ioan Hannia (cu portret). — Speranța, poesie de N. Radulescu-Niger. — Parmeno, comedie, de P. Terentiu A., trad. de G. Coșbuc. — M'am dus de demult, poesie de G. Murnu. — Henrik Ibsen, studiu critic de Sex. Pușcariu. — Patriarhi, metropoliți, episcopi greci în țêriile române și în deosebi la Bucuresci, de G. I. Ionescu-Gion. — descântecul de mușcătură de șerpe, de V. Sala. — Salon: Cuibul nou, de Ios. Vulcan. — Concură pentru novelă. — Literatură și arte: Ce e nou? Ilustrațiuni: Uniformele armatei turcesci; orașul Larissa. — Posta red. — Călindariul săptămânei.

Corespondență particulară

a „Telegrafului Român”.

Cetatea de baltă, 21 Maiu 1897.

Domnule Redactor!

De aprôpe 2 luni de zile tot ploii avem pe aici, din cauza căroră mulți ômeni au rêmas cu locurile nesemănate cu cucuruz, cele sêmănatate nu le pot săpa, holdele cad din cauza ploilor, luncile de erbă sunt înoroite, în special de 10 zile încônce în fie-care și avem ploii torențiale împreună cu esundări.

Astăzi, pela ôrele 4 p. m., eram tocmai în scôlă la luarea examenului, când de-odată se ridică o tempestate, ce amenința comuna din partea de cătră Boian, în câteva minute se descarcă o teribilă erumpere de nori pe hotarul comunei de cătră Velț.

După ¼ de ôră întrăgă comuna e pusă într'o febrilă mișcare, ômenii alêrgă la drumul de țêră în apropierea castelului, unde o vâlcioră ce vine de cătră delul comunei Velț, și trece preste drumul de țêră între comună și castel, a adus atâta apă și a crescut la înălțime până la 2 metri în o lățime de 50 metri, încât dintre casele de lângă drumul de țêră dône le-a rupt, ér în alte doue a intrat apa spărgând pe una; șură, șopru și ce a fost prin ogradă tot a dus cătră Têrnava.

Un biet de Secuiu scăpat cu carul, copilul seu de vre-o 12 ani, s'a suit pe stâlpul porții, unde a stat până ce apa a rupt stâlpul și cădând în apă s'a prins de pôrtă de unde l'a scăpat de môrte.

Alt car a intrat în curtea lui Veres István să scape de tempestate, în câteva minute însă carul cu cai cu tot a fost luat de apă și înecat, ér omul s'a mântuit, femeia cu un copil în brațe s'a suit pe un acățen, și numai târziu au putut străbate ômenii de au mântuit-o.

O turmă de oi ce se afla lângă curtea contelui Haller a fost înecată aprôpe total, ér păstoriul a scăpat pe o claie mare de paie în numita curte.

Nu vedeai decât ômeni plângând și strigând; o tristă privelise, desperare și sărăcie!

Ce se va fi întâmplat în comuna Velț și chiar Șomfalău, pe când scriu aceste șire, nu se pôte sci, dar ne temem de sciri triste.

nt.

PARTEA ȘTIINȚIFICĂ ȘI LITERARĂ.

Rêspuns

la recensinunea din Nr. 269, 274 și 276 a. 1896 a „Tribunei” cu privire la traducerea „Preotului din Wakefield”

(Urmare).

Dar de când datéză pedagogia nôstră mai rațională, dle Polixen?

Starea înfloritoare a comunelor nôstre grănîțaresci pe timpul administrării militare, împrejurarea, că în comunele nôstre unde e primar un fost soldat și cum-că în urma acesteia e mai multă ordine ca unde i unul fără scôlă militară, progresele cele mari ce face Bosnia ađi sub un guvernator militar, sunt totatătea dovedî, că și la miliția se învață

ceva și cum-că un caracter întreg milităresc, deși aspru, tot e mai bun ca un jurist cu capul beat de ordonanțe și legi neexecutate, care să pricepe câte odată minunat la șicanarea bieților ômeni. Ôre ce-i tot parlamentarismul nostru de ađi, dle Polixen, — puneți mâna pe inimă și apoi îmi rêspondeți!

Fără de a mē atinge de pedagogi, eu trebuie sê-mi exprim convingerea, că un om carele a umblat mult prin lume, și-a însușit disciplina, ordine și energia, a învățat a ascultă și a porunci — ceteris paribus — scie mai bine tracta c'un copil fraged ca mulți pedagogi secanți și rênzoși de profesione.

Dacă dl Polixen ar recunoșce, că scôla cea mai bună este viața, nu s'ar fi cățătat de veteranul acesta. Ce-i și mintea românului cea din urmă, de nu rezultatul pățaniilor sale lumesci?!

Unele expresiuni se vede că nu le pricepe seu nu voiesce să le pricepă, d. e. discursul afectat al fleanduroilor dela oraș, seu persiflarea dialogului filosofic.

Alusiunea cea ironică la ștrêng, cu care a voit să facă o glumă, nu și-a ajuns scopul. Ștrêng, córdă și sfôră sunt tot una și nu-s tot una. Dacă dlui recensent i-ar mai fi plăcut ștrêngul, asta-i afacere privată de gust.

Recunosc, că-i fôrte greu de a rêsponde dlui recensent, pentru-că el consideră ceva de eróre, ce eu susțin că-i bine și vice-versa, îi sufer critica de și nu cunôșce autorul în original, dar aceea nu-i pot ierta: de ce nu comparéză textul dela mine cu cel „românesc” din 1852 și de ce nu'l ilustréză cu citări comparative, căci și mie tare mi-ar plăcea să cunosc caracterizarea fetelor (pag. 18) seu a unui pețioriu (pag. 91) în limba cea adevărată românescă a dlui recensent. Ba și predica din cap. 29 ar fi interesantă comparată cu Kazania cea din 1852.

Publicul ar fi în stare îndată să-și facă o părere despre toată disputa nôstră, ér eu i-aș fi mulțumitoriu să cunosc patriotul acela vechiu cu carele am devenit frate de cruce.

O atare critică, care nu dovedesce nimic, ci numai nêgă tot, are puțin drept de existență. Pe dl Polixen trebuie să-l înșir între criticii aceia de cari amintesce Nădejde în numărul 10 al „Convorbirilor lit.” din anul 1896 la pag. 404.

Un adevărat critic totdeauna trebuie să fie gata să ne dovedescă cu exemple citate, atât din scriitorii cei renumiți — pe cari domnia-sa îi are în degetul cel mic, cât și din opurile sale, cari trebuie să fie grandioșe, — că cum e mai bine, căci în urma urmelor, scopul final luat serios al unei censurări între bărbați cu pretensiuni de cultură nu pôte fi altul, decât îndreptarea, și asta după cum însuși dl Polixen o concede, nu se pôte face prin imputări ironice, ci prin dovediri obiective, căci cine scrie odată o carte românesce, totdeauna trebuie să aibă intențiuni bune și nu lăcomose la căștiguri.

(Va urma.)

Varietăți.

Patriotism rusesc. Când Napoleon I. a intrat în Rusia, cu ocașunea unei reconôșceri de teren a adus înaintea Sa un țêran rus, care avé sê-i dee informațiuni despre regiunile în cari se aflau. Până când împăratul ținé sfat, unul din adjutanții lui din glumă a scris cu tintă litera N. în palma țêranului. Țêranul a privit liniștit, apoi a întreat prin interpret: ce însemnéză acêsta? Atunci i-s'a rêspons în glumă: Până acum ai fost jobagiul Țarului Alexandru, ér de acum înainte vei fi supusul împăratului Napoleon. La acêsta țêranul, fără a đice un cuvânt, și-a scos securea din brâu, și-a pus mâna semnata pe un trunchiu, ér cu cealaltă o a tăiat jos și o a aruncat la piciorole oficerilor voinđ prin acêsta a le spune, că mai bine taie jos partea pe care vreau să i-o răpescă dela Țarul, și că mai bine môrte decât să fie supusul unui domnitoriu străin. Vêdând acêsta scenă înflorată, toți cei de față au încremenit de spaimă, și când a auđit Napoleon despre acêsta, a devenit fôrte agitat și n'a uitat casul acesta nici-odată.

Nr. 115 protopresb. 1897 [69] 2-3

Concurs repetit.

Pentru ocuparea postului de paroch în parochia de clasa a III-a Dupuşdorf, în sensul rezoluţiunii Prea-Venerabilului Consistoriu arhidiececan ddo 24 Decembre 1896 Nr. 8732 B. se exerce a treia oră concurs cu termen de 30 de zile dela prima publicare în „Tel. Rom.“

Emolumentele împreunate cu acest post statorite în şedinţa comitetului parochial din 16 Februaru 1897 dau preste tot suma de 253 fl. 50 cr.

Informaţiuni mai de aproape despre starea parochiei, se pot lua la oficiul protopresbiteral şi la comitetul parochial.

Concurenţii au să şi înainteze cererile instruite conform normelor din vigóre la subsemnatul oficiu protopresbiteral în termenul deschis.

Mediaş, 30 Februarie 1897.

Oficiul protopresbiteral gr.-or. al Mediaşului, în conţelegere cu comitetul, parochial.

Romul Mircea, adm. protopresb.

Nr. 563/897 [68] 3-3

CONCURS.

In sensul ordinaţiunii Preavenerabilului Consistoriu arhidiececan ddo 26 Novembre 1896 Nr. 7731 Bis. prin acesta se escrie concurs pentru ocuparea parochiei de clasa a

III-a Barghis tractul protopresbiteral al Agnizei în termen de 30 de zile dela prima publicare în organul „Tel. Rom.“

Venitele împreunate cu acest post dau suma de 433 fl. 40 cr. v. a.

Informaţiuni mai detaiate se pot lua dela comitetul parochial din Barghis şi dela sub scrisul oficiu protopresbiteral.

Concurenţii au să şi asterne cererile concursuale instruite în sensul normelor din vigóre în termenul deschis subscrisului oficiu protopresbiteral.

Nocrichiu, în 26 Aprilie 1897.

Oficiul protopresbiteral în conţelegere cu comitetul par.

Nicolau Moldovan, adm. protopresbiteral.

Nr. 409/897 [70] 3-3

CONCURS.

Pentru îndeplinirea postului de paroch în parochia de a III-a clasă Riusadului, protopresbiteratul Sibiului, se escrie concurs cu termen de 30 de zile dela prima publicare în „Telegraful Român“.

Venitele împreunate cu acest post sunt 405 fl. v. a.

Doritorii de a ocupa acest post vor avé să şi înainteze suplicele concursuale instruite conform normelor în vigóre în termenul deschis, la subscrisului oficiu.

Oficiul protopresbiteral gr.-or. al Sibiului în conţelegere cu comitetul parochial.

Sibiiu, 3/15 Maiu 1897.

Ioan Papin, protopresb.

Mersul trenurilor pe liniile orientale ale căii ferate de stat r. u. valabil din 1 Maiu 1897.

Table with multiple sections: Budapesta - Predeal, Budapesta - Arad - Teiuş, Budapesta, gara de vest - Orşova - Verciorova, Cucerdea - Oşorheiu - Reg. săs., Ghiriş - Turda, Sibiiu - Cisnădie, Braşov - Zernesci, Simeria (Piski) - Hunedóra, Braşov - Chezdi-Oşorheiu, Murêş-Ludoş - Bistriţa, Copşa-mică - Sibiiu - Avrig - Făgăraş, Arad - Timişóra, Simeria (Piski) - Petroşeni - Lupeni, Sighişóra - Odorheiu. Each section contains train schedules with columns for train type, time, and stations.

Notă: Órele însemnate în sténga staţiunilor sunt a se ceti din sus în jos cele însemnate în dreapta ce jos în sus. Numerele cele grase însemnă órele de noapte.